

**Ирина Мудриевская**

**КЛЮЧЕВЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ПРОЦЕССА СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ СО СТРАНАМИ ВЫШЕГРАДСКОЙ ГРУППЫ В КУЛЬТУРНО-ГУМАНИТАРНОЙ СФЕРЕ**

*В статье рассматриваются отдельные составляющие системы сотрудничества Украины со странами Вышеградской группы в гуманитарной сфере. Определены особенности взаимодействия Украины с Международным Вышеградским Фондом. Определена специфика положения венгерской, польской, словацкой, чешской национальных меньшинств в Украине и украинского в Венгрии, Польше, Словакии, Чехии. Освещены некоторые мероприятия культурного сотрудничества Украины со странами Вышеградской четверки на двустороннем уровне. Обращено внимание на научные связи Украины со странами Вышеградской группы.*

*Ключевые слова: сотрудничество в гуманитарной сфере, договорно-правовая база, национальное меньшинство, Международный Вышеградский Фонд, культурно-гуманитарная сфера.*

**Iryna Mudriyevska**

**KEY ASPECTS OF THE PROCESS OF UKRAINE'S COOPERATION WITH THE COUNTRIES OF THE VISEGRAD GROUP AT THE HUMANITARIAN AREA**

*The article deals with the individual components of cooperation between Ukraine and the countries of the Visegrad Group at the humanitarian area. The article defines the features of an interaction of Ukraine with the International Visegrad Fund. The specific of situation of the Hungarian, Polish, Slovak, Czech national minority in Ukraine and Ukrainian in Hungary, Poland, Slovakia and Czech Republic is considered. Some measures of the cultural cooperation between Ukraine and the countries of the Visegrad Four at bilateral level are highlighted. Attention is paid to scientific relations of Ukraine with the countries of the Visegrad Group.*

*Key words: cooperation at the humanitarian area, legal framework, national minority, International Visegrad Fund, the cultural-humanitarian area.*

**УДК 94(73+594)**

**Інна Підберезних**

**ВІДНОСИНИ США ТА СИНГАПУРУ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.**

*У статті розглядаються основні етапи розвитку відносин США та Сингапуру на початку ХХІ ст. Аналізуються чинники, що визначають характер двостороннього співробітництва у сучасних дипломатичних, політичних, економічних, науково-технічних відносинах та військових навчаннях. Визначено значення капіталовкладень США в економічний розвиток Сингапуру. Висвітлено сучасні політичні, економічні, науково-технічні та військові здобутки країни. Окреслюються успіхи та проблеми американсько-Сингапурської взаємодії на сучасному етапі міжнародних відносин.*

*Ключові слова: зовнішня політика, економічна інтеграція, Сингапур, співробітництво, США.*

Актуальність обраної проблематики визначається тим, що кінець ХХ ст. проголошено часом змін в усьому світі, який постійно підтверджується зростаючим рівнем розвитку окремих країн, виходом їх на провідні позиції у зв'язку із швидким розвитком економіки, демократичними змінами. Республіка Сингапур є яскравим прикладом процесу глобалізації економіки, становлення сучасної державності та розвитку демократії. Досліджувана проблема має цінне наукове значення, оскільки ілюструє становлення і розвиток феномену розвитку міста-держави Сингапур.

Наукова новизна полягає у тому, що у публікації, враховуючи глобальний характер змін за останні два десятиріччя, констатується про трансформацію сучасної системи міжнародних відносин, яка суттєво відрізняється від системи міжнародних відносин характерної для останнього десятиліття ХХ ст.

По-перше, новій системі міжнародних відносин притаманна велика ступінь раціональності, що проявляється у прагненні світового лідера США регулювати міжнародні відносини на основі власних уявлень та інтересів. Залишаючись єдиною наддержавою світу, США проявляють активний інтерес до процесів економічної інтеграції в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, приділяючи

особливу увагу країнам, які перебувають у безпосередній близькості до потенційного лідера – Китаю.

По-друге, новій системі міжнародних відносин притаманна стихійність, завдячуючи якій відбувається переродження деяких її елементів, що походить від самої системи міжнародних відносин. При цьому деструктивність та хаотичність розвивається на противагу тенденцій до жорсткої раціоналізації, системності і впорядкованості. Взаємодія відносно стійкої системи міжнародних відносин ХХ ст. та її переродження у ХХІ ст. призводить до розвитку "класичних" міждержавних відносин, які яскраво відображено у розвитку і становленні міждержавних відносин США, єдиної країни у світі, яка має політичні, військові, наукові відносини з усіма країнами світу, не останнє місце серед яких належить і Сингапуру.

Мета цієї публікації полягає у тому, щоб дослідити розвиток відносин між США та Сингапуром на початку ХХІ ст. і охарактеризувати основні чинники, що здійснили вплив на рівень двостороннього співробітництва.

Завдання дослідження ґрунтуються на аналізі основних методів, засобів і власне етапів становлення міжнародних відносин між США та Сингапуром в економічній, дипломатичній, науково-технічній та військовій сферах.

Основу джерельної бази статті становлять праці Г. Алмонда, Д. Аптера, Є. Арапова, Д. Белла, А. Бентлі, С. Беризинського, С. Блека, Д. Растоу.

Певні аспекти досліджуваної проблеми проаналізовано науковцями з теорії політичного процесу, як Д. Мілль, Т. Парсонс, С. Хантингтон, Ш. Ейзенштадт. Зокрема, у працях дослідники висвітлюють характер політичного та економічного розвитку країни з часу Британської колонізації по теперішній час. Загалом науковці визначають основні аспекти зовнішньополітичного курсу Сингапуру із США, які мають ознаку економічно-військового співтовариства і взаємодопомоги, а також розвивають думку про перспективи і характер майбутньої співпраці країн в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Важливим чинником для розвитку будь-якої держави є її широкомасштабна участь у міжнародній політиці та встановленні міжнаціональних та міжконтинентальних зв'язків. Закінчення "холодної війни" послугувало стартом для серйозних змін у системі міжнародних відносин ХХІ ст. Головною тенденцією переходу до нової глобальної розстановки сил є акцентування уваги на АТР, де сконцентровані нові політичні центри, одним з яких є Республіка Сингапур.

Отримавши незалежність у 1965 р., Сингапур залишився самостійною але бідною країною, яка мусила імпортувати навіть прісну воду. За часів правління Лі Куан Ю розроблена стратегія економічного розвитку, яка базувалася на перетворенні країни у фінансовий і торговий центр в Південно-Східній Азії, виготовленні висококонкурентної продукції, залученні іноземних інвесторів. Результатом модернізації 1959–1990 рр. стало те, що на сьогодні країна належить до числа тих небагатьох держав, де вартісний обсяг експорту перевищує розмір валового внутрішнього продукту.

Однією з особливостей промислового розвитку Сингапуру є виключно важлива роль держави в галузі економічного розвитку. Модернізація виробництва у Сингапурі відбувалася у три етапи. Перший етап розпочинається з середини 60-х років, коли Сингапур поживався розвитком промисловості, орієнтованої на експорт, починаючи з простих, але трудомістських галузей. Проте через високу вартість робочої сили ця продукція не витримала конкуренції і Сингапур перейшов до форсованого розвитку технологічно складних галузей промисловості, що послужило початком нового економічного етапу розвитку Сингапуру. У 1980 р. була прийнята програма "Друга промислова революція", якою було проголошено перехід до новітніх технологій у виробництві. У результаті цих перетворень американські транснаціональні корпорації заклали основу масштабного високотехнологічного перевороту промисловості Сингапуру, що призвело цю невелику державу у компанію до великих і конкурентоспроможних виробників [1].

Низка чинників історичного та економічного характеру були об'єктивною перепорою розвитку процесу індустріалізації у Сингапурі, а саме малі розміри країни, повна відсутність природних ресурсів, надзвичайно високі темпи приросту населення, порівняльна дорожня робочої сили тощо. Однак для Сингапуру ці перепони стали стимулом. Завдяки своєму географічному положенню Сингапур опинився на важливому морському шляху Азії, що робить участь країни в міжнародному товарообміні незамінним компонентом зовнішньоекономічної політики.

До 1980 р. США стали найважливішим торговим партнером Сингапуру, що таким чином мали вирішальний вплив на добробут країни. Вже у 1988 р. в Сингапурі загальний обсяг експорту в США складав 18,8 млрд доларів, що на 28 % більше порівняно з попередніми роками і нараховувала 24 % від загального обсягу експорту країни. Тобто, експорт Сингапуру в США випередив його імпорт [3].

Третій етап розпочався 6 травня 2003 р., коли була підписана двостороння угода між США і Сингапуром про вільну торгівлю, яка набула чинності лише 1 січня 2004 р. Зростання американських інвестицій в Сингапурі і значна кількість американців, що проживають у цій невеличкій державі розширили можливості для контактів між цими двома країнами. На сучасному етапі відбувається поглиблення двосторонніх відносин у зоні вільної торгівлі, включаючи торгівлю текстилю та одягу, телекомунікацій і захисту прав інтелектуальної власності [8].

Співробітництво країни на міжнародній арені відбувається на засадах цілої системи союзницьких відносин у різних галузях і аспектах, але така система не передбачає укладання повноцінних союзницьких договорів, однак робить можливими більш надійний фундамент для міжнародної співпраці в окремих галузях. Так, міжнародна співпраця Сингапуру з США, яка є однією з найсильніших економічних держав світу, стала основою індустріального розвитку країни.

Визначимо декілька важливих чинників, завдяки яким Сингапур був змушений співпрацювати з США: по-перше, зростання значення "убудованості" економіки будь-якої країни (незалежно від розміру та наявних природних ресурсів) в глобальну економіку; по-друге, націленість економічної політики найбільш розвинених країн на ефективний інноваційний стрибок; по-третє, розвиток інтелектуального ринку з акцентом на використання людського капіталу.

Отже, ці чинники нівелюють значення "ефекту масштабу" у сучасній економіці, роблять багато країн менш залежними від сировинних ресурсів і більш залученими в глобальні технологічні процеси передових наукоємських галузей.

Досить активним є інвестиційне співробітництво. Сингапур і США не тільки знаходяться поруч у провідних світових рейтингах, але за багатьма показниками економічного та інноваційного розвитку цей "азійський дракон" випереджає США.

Але відсутність у Сингапурі великого внутрішнього ринку зумовило те, що приватний бізнес тут представлений в основному транснаціональними корпораціями (ТНК) і лише незначною мірою національними малими фірмами. У такій ситуації Сингапур залишається однією з ланок міжнародної мережі ТНК, причому ланкою, в якому низька сумарна купівельна спроможність населення (всього 5 млн жителів) [2]. Саме тому для Сингапуру життєво важливо стати такою ланкою, де створюється найбільше доданої вартості, де вища оплата праці, переважають високотехнологічні та наукоємські види послуг.

США і Сингапур є взаємодоповнюючими системами: американські корпорації отримують в цій країні належну державну опіку і підтримку, а ТНК забезпечують приплив прямих інвестицій із США [5].

Стимулюючи присутність багатонаціональних корпорацій у своїй економіці, Сингапур здійснює програми спільних інвестицій. Рада з економічного розвитку Сингапуру розробила нові концепції, зокрема, формування груп галузей промисловості зосередження зусиль на великих інвестицій в області технологій, наприклад, виробництва кремнієвих пластин, біотехнологій, хімічних технологій.

З метою залучення зарубіжних малих і середніх іноземних підприємств створюються бізнес-центри, зокрема, для представників скандинавських країн, Німеччини і Франції.

Тісна співпраця між Сингапуром і США продовжує інтенсивно розвиватися і до цього часу. Згідно з планами адміністрації президента Б. Обама, планується до 2015 року подвоїти експорт у цьому регіоні. Між країнами укладаються нові торгові угоди. Наприклад, "Договір про вільну торгівлю" від 7–8 травня 2007 р. Угода має сприяти зростанню обсягів двосторонньої торгівлі та інвестицій, забезпечити підвищення довіри з боку інвесторів та бізнесменів.

Пріоритетним напрямом відносин США та Сингапуру є також розширення американського бізнесу у Тихоокеанському регіоні. Про це свідчить той факт, що міністр торгівлі та промисловості Сингапуру С. Ісварен на відкритті Міжнародної асоціації ігрових регуляторів 2012 р. заявив, що регулюючий орган Сингапуру підписав угоду з Пенсільванією для посилення співпраці, з акцентом на обмін інформації та досвідом [7]. Таким чином, з точки зору історичної перспективи, Сингапур знаходиться на стадії переходу від стану, при якому займався переважно адаптацією, асиміляцією і розповсюдженням технологій, розроблених закордонними корпораціями, до більш збалансованої системи, яка приділяє значну увагу розвитку власного інноваційного потенціалу.

Незмінно актуальною сферою для американсько-сингапурського співробітництва залишається військово-політичне питання. Про це свідчать численні спільні з США військові навчання, що проводяться під егідою миротворчої діяльності США.

Одним із таких спільних заходів є компанія під назвою "Golden Merlion", що почалася 7 жовтня 2010 р. Американсько-Сингапурські морські навчання проводилися у водах Сан-Дієго (Каліфорнія), де розташовані основні військово-морські сили США. Серед завдань було випробування нової техніки. Усунення потенційних небезпек і підвищення оперативних можливостей, проведення медичних операцій та евакуації. До цієї військової операції були залучені 4 кораблі, 1 підводний човен і 6 гелікоптерів [3].

Згідно угоди про вільну торгівлю 2003 р., у Сингапурі регулярно перебуває понад 100 американських військово-морських кораблів щороку, а також понад 200 американських військовослужбовців, що дають змогу контролювати військово-морські бази у Сингапурі.

Американський посол підкреслив, що Сингапур, будучи стратегічним союзником США, відіграє вкрай важливу роль у забезпеченні миру і безпеки в регіоні. Одночасно глава представництва США зауважив, що нові американські бойові кораблі не будуть "базуватися" у Сингапурі, а лише "направляються" в країну. Однак, експерти відзначають, що реальної різниці немає – нові бойові кораблі будуть знаходитися і постійно обслуговуватимуться саме у Сингапурі [6].

До того ж, Сингапур для США – насамперед країна, що розташована у центрі важливих морських комунікацій Азії. Острів став однією зі стратегічних країн для офіційного Вашингтона, який побоювався, що після об'єднання всього В'єтнаму під владою комуністів "теорія доміно" спрацює у острівних країнах Південно-Східної Азії. Зі свого боку, Сингапур вбачав саме у військовій присутності США у регіоні, де відбулись китайська "культурна революція", в'єтнамська війна і комуністичні перевороти в Лаосі та Камбоджі, гарантією своєї безпеки.

Слід зазначити, США, непокоячись зростаючою могутністю Китаю, відновили політику стримування цієї країни, що проводилася у 50–70 рр. XX ст. Зважаючи на стратегічне становище, уряди США та Сингапуру в кінці листопада 2011 р. уклали угоду, яка передбачає базування американського флоту (кораблі "Littoral Combat Ships") на сингапурській базі ВМС Чангі. Відповідно до досягнутих Сингапуром і США домовленостей, планувалося розміщення чотирьох бойових кораблів, які будуть дислоковані на базі почергово. Чисельність основної команди кожного з кораблів повинна становити 40 осіб, в разі необхідності чисельність може бути збільшена до 75. Коли кораблі будуть базуватися у водах Сингапуру, їх команди будуть жити на кораблях. Перші кораблі, за свідченням агентства "Сінхуа", прибули до порту у другому кварталі 2013 року [4].

США готові і надалі надавати підтримку у військовій галузі: збільшити обороноздатність Сингапуру, за рахунок нової техніки; обмін кваліфікованими кадрами для передачі військового досвіду та ін. Обидві країни беруть участь у переговорах про транс-тихоокеанське партнерство [9].

Політичний діалог США і Сингапуру розвивається не лише в економічному, військово-технічному напрямку, а й в науковому – приділяється велика увага завданням розвитку креативної економіки, заснованої на використанні креативних індустрій. Ще в 2002 р. була оголошена ініціатива "Перетворення Сингапуру", націлена на перетворення країни на світовий центр креативності, інновацій та дизайну [4].

З цією метою уряд реформує систему освіти так, щоб стимулювати розвиток творчих здібностей молоді. Одним з шляхів такого стимулювання стало впровадження молодих, по-новому мислячих талановитих людей в різні державні структури, що відповідають за економічну політику.

У США акцент на креативний напрямок інноваційної економіки проявляється, зокрема, у тому, що в традиційне STEM-утворення, що включає такі дисципліни, як наука, технології, інженерна справа і математика (science, technology, engineering, mathematics) – активно включаються творчі, художні предмети, об'єднані загальним терміном "Arts" ("гуманітарні науки").

Сингапур зумів залучити такі великі американські ТНК, як Motorola, Intel, IBM, Hewlett-Packard і Microsoft та прагне стати першим в світі "розвиненим островом", де останні досягнення комп'ютерних технологій будуть поставлені на службу суспільству [1].

У цьому контексті обидві країни у пошуках шляхів вирішення таких сучасних інноваційних завдань, як оптимізація, максимальне співвідношення фундаментальних і прикладних досліджень, розвиток державно-приватного партнерства і креативної економіки. Досвід цих країн дуже важливий для вирішення проблем створення інноваційних економік в інших країнах.

Конструктивну взаємодію країн може підтвердити і виключення урядом США Сингапуру із санкційного списку країн, що закуповують нафту в Ірані, про що заявила 28 червня 2012 р. держсекретар США Хіларі Клінтон [3]. Конгрес США на початку 2012 р. наділив адміністрацію правом застосовувати додаткові санкції іноземним фінансовим інститутам та компаніям, що укладають угоди з Іраном. Метою цього кроку було скорочення фінансування іранської економіки.

Загалом, Сингапур, як країна що розвивається, має потенціал для виходу у провідні країни світу, зацікавлена в економічній та військовій присутності США. І ці наміри співпадають з про-азійською спрямованістю міжнародної діяльності США, які вбачають в країнах Південно-Східної Азії важливих торговельних, економічних партнерів. Незважаючи на невеликий розмір країни, Сингапур сьогодні є і залишається одним із найбільших торговельних партнерів США. Більша частина американських інвестицій зосереджена у виробництві електроніки, зберіганні і переробці нафти, хімічній промисловості. І не випадково, саме в цих галузях Сингапур посідає провідне місце серед країн світу.

Таким чином, аналізуючи американсько-Сингапурську взаємодію, можна зробити наступні висновки. В основі відносин США та Сингапуру лежать спільні цінності, відданість принципам

демократії та ринкової економіки. Між країнами склалася достатня договірно-правова база, взаємодія відбувається як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівнях.

#### **Список використаних джерел**

1. U.S. Department of State Diplomacy in Action: фінішна пряма до затвердження // Портал про United States – Singapore Relations. – Режим доступу: <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2012/11/200671.htm>
2. Singapore Orders Lafayette Frigates // Asia-Pacific Defence Reporter, April / May 2000. – P. 39.
3. U.S. Department of State Diplomacy in Action: фінішна пряма до затвердження // Портал про U.S. Relations with Singapore. – Режим доступу: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2798.htm>
4. International Relations and security network: фінішна пряма до затвердження // Портал про Singapore and the US: Security Partners, Not Allies. – Режим доступу: <http://isn.ethz.ch/Digital-Library/Articles/Detail/?lng=en&id=168339>
5. Chanlett-Avery E. Singapore: Background and U.S. Relations / Emma Chanlett-Avery // Congressional Research Service. – July 26, 2013. – 5 p.
6. Арапова Е. Интеграция стран Восточноазиатского саммита и интересы США / Е. Арапова // Мировая экономика и международные отношения. – 2012. – №5. – С. 65–70.
7. НИД Сингапура призвал США отменить санкции в отношении Мьянмы. – Режим доступу: <http://ria.ru/world/20120202/554816023.html>
8. США снимают санкции с КНР и Сингапура. – Режим доступу: <http://ria.ru/economy/20120628/687442800.html>
9. Курзанов В. Сингапур в экономике Юго-Восточной Азии: учебное пособие / В. Курзанов. – М.: Наука, 1985. – 134 с.
10. Мусійчук В. А. Сингапур: становлення національної ідентичності / В. А. Мусійчук // Суспільно-політичні трансформації в країнах Сходу на сучасному етапі. Колективна монографія. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2012. – С. 163–171.
11. Алишев Т. Б., Гильмутдинов А. Х. Опыт Сингапура: создание образовательной системы мирового уровня / Т. Б. Алишев, А. Х. Гильмутдинов // Вопросы образования. – 2010. – № 4. – С. 227–246.
12. Гуревич Э. М. Сингапур: идеология успеха / Э. М. Гуревич // Юго-Восточная Азия: идеология и религия. – М., 2001. – С. 95–116.
13. Ли Куан Ю. Сингапурская история. Из "третьего мира" – в первый. / Ли Куан Ю. – М., 2005. – 420 с.
14. Пахомова Л. Ф. Модели процветания (Сингапур, Малайзия, Таиланд, Индонезия) / Л. Ф. Пахомова. – М.: Институт востоковедения РАН, 2007. – 256 с.
15. Сингапур // История Востока: в 6 т. / Т. 6: Восток в новейший период (1945–2000 гг.) / [Отв. ред. В. Я. Белокреницкий, В. В. Наумкин]. – М.: Вост. лит., 2008. – 1095 с.
16. Chan D. Survey on Social Attitudes of Singaporeans (SAS) 2001 / D. Chan. – Singapore, 2002.
17. Chee Kiong Tong. Identity and Ethnic Relations in Southeast Asia. Racializing Chineseness / Chee Kiong Tong. – Singapore, 2010.
18. Hong Mark. Singapore's Success in Creating Racial and Religious Harmony / Mark Hong. – Singapore, 2003.
19. Ooi Giok Ling, Tan Ern Ser, Soh Kay Cheng. The Study of Ethnicity, National Identity and Sense of Rootedness in Singapore / Ooi Giok Ling, Tan Ern Ser, Soh Kay Cheng. – Singapore, 2002.
20. J. Tan, Ng Pak Tee (eds). Shaping Singapore's future: Thinking schools, learning nation / J. Tan, Ng Pak Tee (eds). – Singapore, 2005.

#### **Инна Подберезных**

##### **ОТНОШЕНИЯ США И СИНГАПУРА В НАЧАЛЕ XXI СТ.**

*В статье рассматриваются основные этапы развития отношений США и Сингапура в начале XXI в. Анализируются факторы, определяющие характер двустороннего сотрудничества в современных дипломатических, политических, экономических, научно – технических отношениях и военных учениях. Определены значения капиталовложений США в экономическое развитие Сингапура. Освещены современные политические, экономические, научно – технические и военные достижения страны. Определяются успехи и проблемы американо-сингапурского взаимодействия на современном этапе международных отношений.*

*Ключевые слова: внешняя политика, экономическая интеграция, Сингапур, сотрудничество, США.*

#### **Inna Pidbereznyh**

##### **RELATIONS U.S. AND SANGAPORE IN EARLY XXI CENTURY**

*The article is devoted to the international relations between Singapore and the U.S.A. The major areas of cooperation are considering: diplomatic, political, economic, scientific and technical relations and military area. Author is considering of accelerated economic development of Singapore and U.S. investments in the economy of Singapore. Marked mutual interest of both countries to cooperate. Marked progress and problems of international relations between the U.S.A. and Singapore at the present stage of international relations.*

*Key words: foreign policy, economic integration, Singapore, collaboration, U.S.*